

ADLİ AMAÇLI ULUSAL DNA VERİ BANKASI

Dr. Faruk Aşıcıoğlu, Adli Tıp Kurumu

Artık dünyada DNA veri bankalarının kurulmasının gerekli olup olmadığı değil, hangi sınırlamalar ve kurallar bütününe tabi olması gerektiği, kapsamı gibi daha spesifik konular tartışılmaktadır.

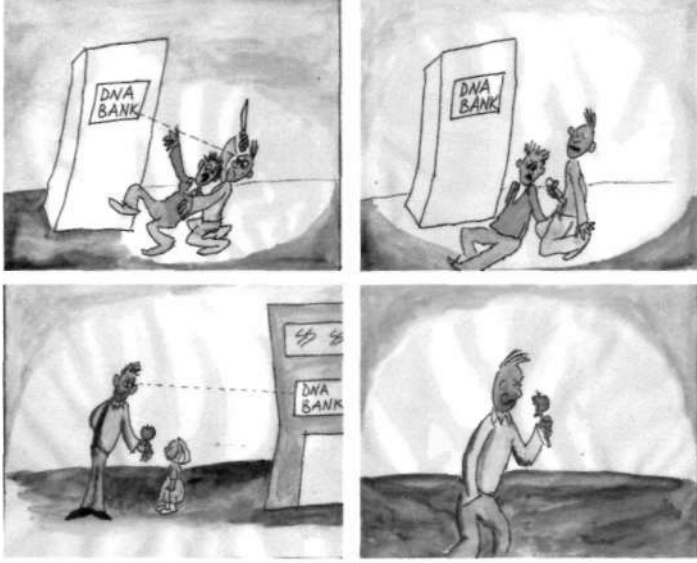
Tarihçe

1991 - ABD Silahlı Kuvvetler Patoloji Enstitüsü Enstitüsü -> Dünyadaki ilk formal DNA bankası kurulması,

1991 - Gerçek anlamda kurulmuş bir DNA veri bankası ile aydınlatılan ilk olgu -> Minnesota 'da gerçekleşen bir ırza geçme olgusunda olay yerinden elde edilen kan ve semenin veri bankasına hırsızlık nedeni ile girilmiş bir hükümlünün profili ile tam uyum göstermesi,

1995 -İngiltere -> Avrupa'da gerçek anlamda ilk ulusal DNA veri bankasının kurulması.

Bugün için **Avrupa'da 34** ülkede, **Dünya'da** ise 76 ülkede DNA veri bankası kurulmuş ya da kurulma aşamasındadır.

DNA Veri Bankasının Faydaları

1. Caydırıcılık,

a) Suçluların kişisel DNA bilgilerinin veri bankasında bulunduğunu ve herhangi bir suç işlediği takdirde yakalanma ihtimalinin yüksek olduğunu bilmesi suçtan uzak durmaları sonucunu doğurmaktadır.

b) Şiddet içerikli suçların mükerrer suçlar olduğu ve failin yakalanmadan önce ortalama altı ya da daha fazla suç işlediği saptanmıştır. Oysa DNA veri bankaları sayesinde bu kişiler suç kariyerlerinin daha başlarında yakalanabilmekte ve olası şiddet eylemleri engellenmektedir.

2. Faili meçhul olaylarda azalma,

3. Olayların daha kolay ve kısa sürede çözülmesi,

4. Toplumun güvenlik güçlerine ve yasalara olan inancında artma,

5. Güvenlik birimlerinin zaman ve parasal tasarrufunda artma,

6. Suç isnadı iddialarında belirgin azalma

7. Hırsızlık gibi daha ağır suçlar için başlangıç oluşturan suç faillerini kayıt altına alarak olası suçların önüne geçilebilmesi.

DNA veri bankasının etkinliği

İsveç'te 1 yılda 1800 olay,

Kanada'da 5 aylık sürede 359 olay,

ABD'nin Florida eyaletinde son iki yılda şüphelisi olmayan 1000 olay,

İngiltere'de haftada yaklaşık 1000 olay veri bankası sayesinde aydınlatılmaktadır (Dünyadaki en geniş kapsamlı DNA veri bankasına sahip olup kurulduğu 1995 yılından beri bankalanan DNA profili sayısı bir milyardır).

Kapsam

1. Olay yerinden elde edilecek her türlü biyolojik örnek,

2. Kimliği meçhul ceset ve biyolojik kalıntılardan örnek,

3. Kayıp kişiler ile yakınlarından biyolojik örnek,

4. Çeşitli suçlardan hüküm giymiş olanlardan örnek:Ulusal veri bankasında DNA analiz sonuçlarının toplanma kriterleri ülkeden ülkeye çeşitlilik göstermektedir. Bazı ülkeler **endikasyon modelini** temel alarak kapsama alınacak suçları tek tek saymış, bazıları ise alınan cezanın süresini (**süre modeli**) temel seçim kriteri olarak kabul etmiştir. Örneğin;

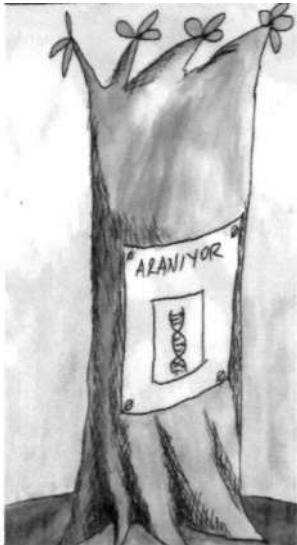
-**Almanya:** Suçları saymış (**numerus clausus**) ve ek mahkeme kararı aramıştır.

-İsveç'te cezai müeyyidesi iki yılın üzerinde, **Hollanda'da dört yılın** üzerinde cezası olan suçlardan hüküm giyenlerin DNA profilleri veri bankasında toplanmaktadır.

-**İngiltere:** Hürriyeti kısıtlayıcı ceza verilmesini gerektiren her türlü suçtan hüküm giyenler,

Norveç: Adam öldürme, müessir fiil, ırza geçme gibi bazı ciddi suçlardan hüküm giyenler,

Fransa: Irza geçme suçundan hüküm giyenleri kapsama dahil etmiştir.

Birkaç ülke dışında hemen her ülkede kapsam dahilinde bulunan suçlar:

- Adam öldürme,
- İrza geçme,
- Adam kaçırma,
- Hırsızlık,
- Kundaklama,
- Terörizm

Etik

- DNA'nın bizzat saklanması,
- Şüphelilerden örnek alınması,
- DNA veri bankalarının herhangi bir hak ihlaline yol açıp açmadığı hususları ülke gerçekleri de düşünülerek enine boyuna tartışmaya muhtaç bir konudur.

Çizgi:Dr.Durmuş Evcüman

